

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

ФАЮК ВІКТОР ВОЛОДИМИРОВИЧ

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ**

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

м. Миколаїв – 2020 рік

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Наявні інституційні зміни, які проводяться у вітчизняній системі охорони здоров'я, останнім часом направляються на підвищення якості медичних послуг. Здійснення практичної реалізації розроблених нововведень викликають необхідність перегляду механізмів державної політики у сфері охорони здоров'я, оскільки збереження здоров'я нації виступає як основний стратегічний орієнтир державного регулювання, визначаючи при цьому цільові установки державної політики.

На сьогоднішній день, національна сфера охорони здоров'я регулюється державою і з іншого боку – засобами ринкового регулювання. Традиції державної політики були складені в радянській період розвитку країни, які сьогодні перестають бути актуальними щодо сучасних викликів розвитку суспільства. При цьому вони характеризуються фрагментарністю й безсистемністю. На це вказує діяльність інституційних одиниць у сфері охорони здоров'я.

Наявний досвід державної політики не є успішним, оскільки в ньому відсутня орієнтованість на результат. Це визначає необхідність вирішення таких проблем, як формування ефективного механізму державної політики в сфері охорони здоров'я, встановлення меж державного втручання в діяльність медичних установ державного і недержавного секторів охорони здоров'я, пошук оптимального поєднання державної політики й ринкового саморегулювання.

Тим самим, наявність зазначених проблем державного регулювання, а також високий рівень соціальної значущості досягнутих результатів, які виходять в процесі надання державних послуг, викликає необхідність проведення додаткових теоретичних та концептуальних досліджень в рамках державної політики національної системи охорони здоров'я.

Теоретичну основу роботи складають праці різних дослідників, в яких порушуються питання впливу на розвиток теорії і практики державної політики сфери охорони здоров'я.

Загальна теорія державної політики розкривається багатьма дослідниками, серед яких В.Авер'янов, В.Бакуменко, В.Бережний, О.ЗБосак, К.Ващенко, О.Василенко, А.Волощук, І.Грицяк, А.Міщенко, К.Козлов, В.Коврегін, О.Крюков, Н.Литвин, Н.Нижник, Н.Обушна, А.Пригожин, О.Решота Ю.Сурмін та інші.

У розвиток теорії і практики державної політики сфери охорони здоров'я значний внесок внесли такі дослідники як С.Вовк, П.Волянський, М.Білинська, В.Долот, З.Гладун, Т.Грузева, В. Загорський, В.Карамішев,

Ж.Кравченко, О.Мельниченко, З.Надюк, А.Терет'єва, В.Шевчук.

Спираючись на зміст наукових досліджень зазначених фахівців, а також праці інших вчених, можна стверджувати, що наявні механізми державної політики сферою охорони здоров'я, з урахуванням процесу реформування системи і трансформації суспільного життя в Україні, потребують удосконалення. Все це зумовило вибір теми дослідження, визначає його актуальність, мету і завдання.

Об'єкт дослідження – система охорони здоров'я населення України.

Предмет дослідження – державна політика у сфері охорони здоров'я населення України.

Мета дослідження. Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні й розробці рекомендацій щодо удосконалення державної політики та її механізмів у сфері охорони здоров'я населення України.

З урахуванням мети дослідження, виділено наступні **завдання**:

- систематизувати теоретико – методичні основи державної політики у сфері охорони здоров'я України;
- дослідити механізми державної політики у сфері охорони здоров'я населення;
- розкрити світові тенденції розвитку державної політики у сфері охорони здоров'я населення
- з'ясувати особливості функціонування адміністративно–правового механізму державної політики сфери охорони здоров'я України;
- оцінити результативність розвитку механізмів державної політики у сфері охорони здоров'я України.

Методи дослідження. У роботі використано системний підхід, за яким всі процеси і явища державної політики розвитку у сфері охорони здоров'я України аналізувалися в цілісності і взаємозалежності. Під час аналізу сучасного стану державної політики та її механізмів розвитку сфери охорони здоров'я України використані: статистичний метод для визначення організаційних механізмів державної політики розвитку сфери охорони здоров'я і нормативно–правових механізмів розвитку державного регулятивного потенціалу сфери охорони здоров'я); метод порівняння (критичне осмислення методологічних підходів, концепцій, розробок, моделей і пропозицій провідних вчених, присвячених особливостям механізмів державної політики національних систем охорони здоров'я) системно–аналітичний (вивчення законодавчих актів та інших нормативних документів). Всі зазначені методи дослідження доповнюють один одного і разом забезпечили можливість всебічно розглянути предмет дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розв'язанні

актуального наукового завдання, теоретичного обґрунтування й розробки рекомендацій щодо удосконалення механізмів державної політики у сфері охорони здоров'я населення України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони спрямовані на підвищення ефективності державної політики інноваційного розвитку у сфері охорони здоров'я України. Основні ідеї та висновки дослідження можуть бути використані в практичній діяльності державними органами управління, органами місцевої влади та самоврядування, підприємствами, громадськими організаціями.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 112 сторінок, з них 97 основного тексту, список використаних джерел, який налічує 109 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи. Наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У *першому розділі* «Теоретико – методичні засади державної політики охорони здоров'я населення України» проаналізовано теоретико-методичні засади державної політики охорони здоров'я у наукових доробках вчених. Досліджено методи та інструменти державної політики у системі охорони здоров'я. Розкрито механізми здійснення державної політики охорони здоров'я.

Підрозділ 1.1 «Охорона здоров'я як об'єкт державної політики». Показано що ОЗ, яка є надскладною системою, включає в себе соціально – економічні та медичні складові, завдання яких виражається у збереженні покращенні рівня здоров'я кожного громадянина та населення всієї держави. Оскільки вона є специфічною галуззю національної економіки, ОЗ сприяє запровадженню та реалізації найголовнішого принципу – надання високоякісної кваліфікованої лікувально – профілактичної допомоги громадянам та покращення стану здоров'я на національному рівні в цілому.

Акцентовано що сьогодні здоров'я позиціонується як соціально – значущий феномен, стан та рівень якого дає змогу вести мову про рівень розвитку і стан суспільства. Всі питання які стосуються погіршення стану громадського здоров'я в цьому аспекті є головною та надважливою

соціальною проблемою, яка потребує спільних дій та рішень для її розв'язання.

Наголошено що важливе місце у системі національних координат розвитку країни займає ОЗ. Оскільки головною ціннісною домінантою сучасного українського суспільства є такі одвічні цінності як життя і здоров'я людини, то проблеми та особливості ОЗ є на сьогодні актуальними та затребуваними як в теоретичному так і в практичному розрізі.

Основний закон держави закріпив положення про соціальну державну дію, що скеровує свою діяльність на створення та забезпечення необхідних умов з метою додержання стандартів гідного рівня життя громадян, тим самим сприяючи реалізації їх права на ОЗ.

Зроблено висновок про те, що державне регулювання виступає таким видом державної діяльності, яка спрямована на втілення виконавчої влади, реалізація якої в цьому контексті сприяє більшій ефективності в процесі її запровадження, яке відбувається на рівні суспільства та держави, де головну роль відіграє саме державне регулювання, яке є важливою функцією.

До елементів державної політики можемо віднести такі:

- ✓ Законодавче регулювання через запровадження загальних правил;
- ✓ Захист прав та інтересів учасників суспільних відносин на державному рівні;
- ✓ Забезпечення якісних стандартів у правовій сфері, щодо діяльності суб'єктів суспільних відносин;
- ✓ Запровадження якісного контролю за дотриманням правових норм та стандартів.

Підрозділ 1.2 «Методи та інструменти державної політики у системі охорони здоров'я».

Наголошено, що в основі будь якої СОЗ лежить принцип збереження рівноваги та правового захисту інтересу таких компонентів:

- ✓ Населення як основний споживач медичного обслуговування;
- ✓ Медичні установи, що реалізують це обслуговування;
- ✓ Платники, що оплачують медичне обслуговування.

Констатовано що розширення фахових компетентностей (спеціалізація) медичного персоналу, що виступає важливим регулятором в системі ОЗ багатьох країн світу, що виявляється у збільшенні відсотку лікарів у сфері першої медичної допомоги та зменшення відсотку лікарів фахівців. Регулювання обсягів надання послуг на амбулаторному рівні.

Зроблено висновки, що для досягнення соціально – економічного ефекту в системі ОЗ необхідно базуватися на системному та методичному забезпеченні медичної галузі сучасними методами. Тому в основі вітчизняної

системи ОЗ знаходиться фінансовий принцип який при запровадженні ринкового регулювання проявляється як більш універсальний. Тобто запровадження будь якого ринкового методу зумовлено ступенем ефективності його реалізації в сфері ОЗ. На нашу думку існуючі умови розвитку системи передбачають запровадження комплексного підходу при розв'язанні важливих проблем медичної сфери, з врахуванням особливостей її здійснення. Отже найголовнішим є закріплення за державою запровадження функцій соціального спрямування, що нададуть змогу ефективніше реалізовувати свої завдання в системі ОЗ.

Підрозділ 1.3. «Механізми здійснення державної політики охорони здоров'я населення». Показано що у кожному елементі який входить до механізму державної політики у сфері ОЗ можемо виокремити суб'єкт та об'єкт регулювання, методи, засоби, інструментарій реалізації механізмів їх цілі, принципи та результати. До суб'єктів державної політики в сфері ОЗ можемо віднести Президента України, Верховну Раду України, Раду національної безпеки і оборони України як орган, що забезпечує розв'язання проблем національної безпеки і оборони при президентові України, органи влади, зокрема – МОЗ України та органи місцевого самоврядування.

Акцентовано що найголовнішим об'єктом державної політики є суспільне здоров'я громадян та його стан, тобто це те на що можна впливати змінювати та покращувати на всіх рівнях. Також серед головних об'єктів регулювання є система ОЗ, що поєднує в собі велику кількість закладів та установ ОЗ різних форм власності та органи влади, що здійснюють управління ними.

Констатовано, що нині діюча система, щодо атестації медичного персоналу має низку недоліків, як результат низька кваліфікація останніх. Серед них на нашу думку варто виокремити наступні:

1. Недостатній рівень професійної складової медичного фахівця який працює в системі ОЗ тому, що оцінка його кваліфікації суто суб'єктивна. Отже слід замість існуючої системи атестації запровадити методіку ліцензування медичного персоналу в основі якої має лежати ідея постійного професійного розвитку.

2. Надто низький спонукальний фактор який би змушував би медичних працівників надавати високоякісні медичні послуги, тому, що офіційний прибуток лікаря не залежить від якості його роботи з погляду пацієнта. Якщо ми говоримо про такий популярний на сьогодні принцип «гроші йдуть за пацієнтом» то в цьому випадку зацікавленість лікаря у наданні якісної медичної послуги безумовно буде високою.

3. Критично низький рівень розуміння медичними фахівцями шкоди

яка може бути заподіяна як результат надання медичної допомоги сумнівної якості, що зумовлено відсутністю ефективного механізму реакції на непрофесійні дії лікаря. Розв'язанню цієї проблеми усіляко сприятиме запровадження системи незалежного оцінювання лікарів завдання якої буде або тимчасове або остаточне вилучення ліцензії за не професійно надані послуги.

Показано що необхідною складовою діяльності механізму регулювання системи ОЗ на сучасному етапі його розвитку є розробка ефективного правового поля. Принагідно зауважимо, що основною особливістю правового механізму є його зв'язок з конкретною метою, це допускає організовану сукупність та взаємозв'язок, які здатні додержуватись норми закону під час реалізації суб'єктами існуючих інтересів.

В цьому контексті варто задіяти соціально – мотиваційні інструменти які дадуть змогу зменшити навантаження на бюджет та стимулюють громадян на підтримку та зміцнення власного здоров'я.

Зроблено висновок що ключовим моментом є те, що інструменти морального заохочення та переконання зумовлені пануючими в суспільстві морально – етичними принципами, взаємоповагою та співпрацею. Це спонукає громадян до зацікавленості у процесі підтримки та збереження власного здоров'я. підсумовуючи зазначимо, що головне місце в механізмах державної політики, щодо розвитку медицини відводиться власне економічним інструментом, це цілком логічно оскільки головний інструмент цієї політики безумовно є державний бюджет. Тому головним чинником забезпечення медичної галузі є фінансові ресурси, що безперечно мають позитивний вплив на розвиток та реформування медичної сфери в умовах сьогодення.

У другому розділі «Особливості державної політики охорони здоров'я населення» досліджено особливості здійснення державної політики у сфері охорони здоров'я. Розкрито світові тенденції. Показано особливості функціонування адміністративно- правового механізму державної політики щодо охорони здоров'я в Україні.

Підрозділ 2.1. «Світові тенденції розвитку державної політики охорони здоров'я населення». Показано що в ОЗ найрозвинутіших країн системного переосмислення діючих стратегій вимагали наступні об'єктивні чинники: технологічний розвиток медицини, демографічна криза, організаційні витрати тощо. В той же час головною причиною суттєвих змін в системах ОЗ бідних країн став низький рівень життя, низькі показники рівня здоров'я, зростання смертності, епідемії та пандемії. Політичні процеси, та соціально – економічні зміни, що відбувалися в Східній Європі та на теренах колишнього СРСР негативно відобразилися на рівні суспільного здоров'я громадян, стані самої

системи ОЗ, що створила умови для проведення кардинальних реформ. Проблем у сфері ОЗ додалось і в період глобальної фінансово – економічної кризи (2008 – 2011 роки), яка стала спонукальним фактором у згортанні різних соціальних програм. Отже різні за своєю сутністю виникнення кризи в суспільно – політичному житті багатьох країн та суспільств призводили до системного перегляду головних напрямів розвитку СОЗ та пошуку сучасних альтернативних методів державної політики в цій системі.

Акцентовано що запровадження сучасних управлінських механізмів, розвиток ринкових систем та технологій, посилення регуляторної функції держави все це головним чином спрямовано на боротьбу з бідністю та подолання нерівності в доступі до медичних послуг, переважне стимулювання заходів з ОЗ в сфері міжсекторної взаємодії покращення способу життя, запровадження цільового методу до зменшення поширення хвороб соціального характеру – всі ці заходи були підґрунтям головних змін із середини ХХ століття.

Наголошено що майже ні одна країна світу не має змоги задовільнити всі потреби у медичних послугах. Програми державних гарантій, щодо надання медичних послуг мають різний обсяг залежності від країни часто в цих програмах немає чіткої фіксації з питань надання конкретних видів медичних послуг та забезпечення ліками. Про те всі розвинені країни у практичній площині намагаються забезпечувати рівний доступ всіх громадян до життєво важливих послуг ОЗ, також гарантовані пільги для соціально незахищених прошарків суспільства.

Зауважено що майже у всіх економічно успішних країнах питанням надання медичної допомоги переймаються установи різних форм власності це сприяє розвиткові конкурентної боротьби, та як результат зростанню якості надаваних медичної допомоги та послуг. Реалізація первинної медичної допомоги майже скрізь здійснюється приватними лікарями.

Зроблено висновок, що на сьогодні нагромаджено великий міжнародний досвід запровадження реформ в сфері ОЗ. Сформовані на традиційній платформі форми управління ОЗ у певний період перестали відповідати вимогам часу. Багато років в світі широко застосовуються економічні моделі систем ОЗ, що в різні проміжки часу опинялися в кризових ситуаціях. Існуючі системи організації ОЗ та їх механізм фінансування не давали максимального ефекту у вирішенні головного питання – покращення та зміцнення стану здоров'я громадян. Розвиток послуг у сфері ОЗ це мабуть найбільш широко реформована та запроваджена функція, яка отримала найбільшу увагу під час змін в системі ОЗ протягом останніх років і як результат отримання первинного пріоритету розвитку первинної медичної допомоги, зростання

інвестицій, підвищення економічної ефективності функціонування установ у сфері ОЗ.

Підрозділ 2.2 «Особливості функціонування адміністративно–правового механізму державної політики охорони здоров'я України». Наголошено що державне регулювання ОЗ в світовому масштабі є одним з пріоритетних та важливих напрямів реалізації державної політики, тому, що піклування про життя суспільства є визначальним та головним вектором розвитку будь якої країни.

Нормативно - правове забезпечення сфери ОЗ націлено на досягнення найважливішої цілі державної політики – збереження та зміцнення здоров'я суспільства. Національна СОЗ має бути розбудована на засадах сучасної законодавчої бази, яка поєднує в собі сучасний досвід світової науки та практики в сфері ОЗ та права.

Показано що правовідносини, що виникають у системі ОЗ за своїм змістом є дуже різними. Вони щільно поєднуються з нормами різних сфер права: трудового, адміністративного, цивільного та кримінального. Таку ситуацію засвідчують особливості предмету та методу правової регуляції в ОЗ. Предметом актів цієї сфери є низка правових норм в сфері надання медичних послуг, лікарської допомоги, а також інших послуг пов'язаних з цією проблемою. Відповідна поведінка суб'єктів відносин у системі ОЗ громадян забезпечується через комбінований вплив прийомів та засобів, які притаманні цивільному та адміністративному праву. Суб'єктами регулювання відносин виступає держава у особі своїх органів та установ, медичні заклади різних форм власності з однієї сторони, громадяни з іншої. Сьогодні на правову регуляцію сфери ОЗ направлено безліч різнорівневих нормативно – правових актів різних сфер права, зокрема публічного і приватного.

Зроблено висновок що реалізація державної політики щільно пов'язана із запровадженням адміністративно – правового регулювання суспільних взаємовідносин. Але у наш час процес формування та розвиток ринкових відносин, демократизації суспільства істотно змінив призначення та роль цих методів.

У третьому розділі «Удосконалення механізмів державної політики охорони здоров'я населення України» у розділі розкрито основні шляхи удосконалення механізмів державної політики охорони здоров'я в Україні. Показано роль оптимізації кадрового потенціалу як механізму державної політики. Надано оцінку результативності удосконалення механізмів державної політики у цій сфері.

Підрозділ 3.1 «Оптимізація кадрового потенціалу, як механізму державної політики охорони здоров'я України». Показано що головною проблемою

розвитку сфери ОЗ є відсутність кадрового потенціалу, що в свою чергу негативно позначається на досягненні цілей які пов'язані із суспільним здоров'ям населення. В цьому контексті буде доцільним розподілити завдання та обов'язки між медичними кадрами в контексті перспективної стратегії, щодо покращення доступу та підвищення ефективності витрат в рамках СОЗ.

Наголошено що визначальним вектором державної політики у сфері національної ОЗ є створення умов для СОЗ, що сприятимуть розвитку санітарної освіти населення, профілактики хвороб, надання медичних послуг громадянам, провадження наукових досліджень в сфері підготовки медиків та фармацевтів, підтримка матеріально – технічної бази у сфері надання медичних послуг. Оскільки від ступеня ресурсного забезпечення напряду залежить ефективність надання медичних послуг громадянам варто на нашу думку в рамках врегулювання сфери вітчизняної охорони здоров'я розробити та вдосконалити механізм ресурсного забезпечення процесу надання медичних послуг.

Акцентовано що визначальним для медичних установ з усіх критеріїв є рух пацієнтів, надання послуг яким скасовується в результаті одужання, зниження медичної активності. Ці пацієнти не приймають участь у формуванні руху в межах надання медичних послуг. Вірогідність потрапляння пацієнта в потік прораховується згідно статистичних даних або за експертними методиками.

Для розв'язання завдання розробки ресурсного забезпечення медичних закладів і оптимального його запровадження рекомендується використання методу моделювання для різних типів медичних установ і організацій СОЗ України та розрахунку потрібного ресурсного забезпечення.

Зроблено висновок що серед головних проблем кадрової політики ОЗ які виникали протягом останніх років є такі:

- ✓ Питання відновлення кадрового складу та кадрового дисбалансу;
- ✓ Нераціональне використання робочого часу фахівцями СОЗ та навантаження у вигляді додаткових обов'язків;
- ✓ Низька ефективність системи оплати праці, яка не відповідає умовам праці.

Підрозділ 3.2 «Оцінка результативності удосконалення механізмів державної політики охорони здоров'я України». Показано що впровадження новітніх механізмів державної політики ОЗ в Україні передбачає проведення низки заходів, щодо удосконалення системи ОЗ. серед головних механізмів про які ми говорили варто виділити кадровий механізм забезпечення галузі ОЗ, та механізм фінансового забезпечення державної політики ОЗ. на нашу думку доцільно під час реформування механізму кадрової та ресурсної

оптимізації здійснити низку заходів, що мають на меті раціонально та пропорційно розподілити завдання та обов'язки між медичними кадрами, запровадити раціональне використання ресурсів в процесі отримання медичної послуги у всіх медичних установах.

Представлений механізм дає змогу прорахувати коефіцієнт завантаження медичних працівників, а також ланку керівників медичних установ, прорахувати необхідну чисельність, розробити штатний розпис, прорахувати планову і фактичну можливість медичних закладів з урахуванням прогнозів, розрахувати необхідний обсяг медикаментів (ліків), з метою надання якісних медичних послуг та процедур.

Підсумовано що важливими аспектами запровадження державної політики у галузі вітчизняної ОЗ є реалізація умов за яких процеси надання медичних послуг реалізуються якісно і цілісно та досягається задані параметри цільових індикаторів. Передумовою досягнення наявних цілей є вирішення проблеми оптимізації, планування та використання ресурсів в розглянутій сфері.

Оптимізація планування і запровадження ресурсів у сфері ОЗ може бути реалізовано лише при точному прогнозуванні руху пацієнтів, від інтенсивності яких на пряму залежить функціонування медичних закладів, їх матеріальні, кадрові та фінансові ресурси. Запровадження представленого механізму надасть змогу розв'язати питання підвищення якості та доступності медичних послуг громадян через розрахунок потрібного обсягу медичних працівників, його навантаження, наявності та кількості ліжко-місць, зменшення тривалості часу на прийомі у лікаря.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження щодо аналізу державної політики та механізмів її реалізації у сфері охорони здоров'я населення дозволяє зробити наступні висновки та узагальнення:

1. Систематизація теоретико – методичних основ державної політики у сфері охорони здоров'я України показала що загальний рівень здоров'я населення виражається у стані здоров'я та самопочутті кожного громадянина нашої держави, що надає нам можливість визначити ступінь його можливості забезпечити власне благополуччя та реалізувати можливості та потреби всіх рівнів соціального розвитку, а отже забезпечити загальний добробут всієї держави.

Важливе місце у системі національних координат розвитку країни займає ОЗ. оскільки головною ціннісною домінантою сучасного українського суспільства є такі одвічні цінності як життя і здоров'я людини, то проблеми та

особливості ОЗ є на сьогодні актуальними та затребуваними як в теоретичному так і в практичному розрізі.

В умовах змін СОЗ варто розглядати в першу чергу як систему національну, виходячи з умов об'єктивного стану речей та етапу розвитку на якому за певних умов виникає можливість запровадження ринкових відносин в умовах ринку медичних послуг який знаходиться на стадії становлення.

Державне регулювання відносин у суспільстві реалізується через запровадження відповідних нормативно – правових актів виходячи з цього можемо констатувати, що воно виступає як державно – правове. Вплив на суспільні відносини в державі має певні особливості, це не стосується правових відносин, але в той же час вони спираються в своїй діяльності на організаційні кадрові та фінансові засоби регулювання.

Вітчизняне законодавство немає єдиного механізму державної політики, щодо ринкових та економічних відносин, а лише спирається на деякі нормативно – правові методи та засоби які використовуються державою як регулятором, зокрема це ліцензування, методика встановлення тарифів та спеціального режиму діяльності.

Все це дозволяє дійти висновку, що базисом політики розвитку СОЗ має бути розроблення сучасного законодавства де будуть відображенні головні аспекти стосовно нормативно – правового забезпечення ОЗ населення.

Для досягнення соціально – економічного ефекту в системі ОЗ необхідно базуватися на системному та методичному забезпеченні медичної галузі сучасними методами. Тому в основі вітчизняної системи ОЗ знаходиться фінансовий принцип який при запровадженні ринкового регулювання проявляється як більш універсальний. Тобто запровадження будь якого ринкового методу зумовлено ступенем ефективності його реалізації в сфері ОЗ. На нашу думку існуючі умови розвитку системи передбачають запровадження комплексного підходу при розв'язанні важливих проблем медичної сфери, з врахуванням особливостей її здійснення. Отже найголовнішим є закріплення за державою запровадження функцій соціального спрямування, що нададуть змогу ефективніше реалізовувати свої завдання в системі ОЗ.

2. Дослідження механізмів державної політики у сфері охорони здоров'я населення засвідчило що днією з важливих умов розвитку та реалізації державної політики у сфері ОЗ є розробка її дієвих механізмів які сприятимуть результативному функціонуванню медичної системи. Поняття механізмів державної політики у сфері ОЗ є складовою цілого механізму, що займається державним регулюванням економіки взагалі. Досліджуючи механізм державної політики у сфері ОЗ можемо виокремити цілу низку методів цілей

та принципів адміністративно – правового та соціально – економічного змісту, що реалізується владою та державою через ряд інструментів за для реалізації ефективного розвитку системи ОЗ в Україні.

Серед низки важливих інструментів, що забезпечують реалізацію державної політики сьогодні виступає атестація медичних працівників. Цей інструмент є головним в процесі реалізації реформи у сфері ОЗ за для досягнення високих показників у наданні медичних послуг громадянам.

Констатуємо, що нині діюча система, щодо атестації медичного персоналу має низку недоліків, як результат низька кваліфікація останніх.

Виходячи з вищезазначеного можемо зробити висновок, що запровадження такого інструменту як атестація в ринкових умовах дозволить зберегти соціальну справедливість та доступ до благ ліквідувавши при цьому дисбаланс інформації на ринку медичних послуг.

Необхідною складовою діяльності механізму регулювання системи ОЗ на сучасному етапі його розвитку є розробка ефективного правового поля. Принагідно зауважимо, що основною особливістю правового механізму є його зв'язок з конкретною метою, це допускає організовану сукупність та взаємозв'язок, які здатні додержуватись норми закону під час реалізації суб'єктами існуючих інтересів.

3. Розкрито світові тенденції розвитку державної політики у сфері охорони здоров'я населення які показали що зміни які відбулися в постіндустріальному світі суттєво вплинули на вибір національних стратегій реформування ОЗ серед таких змін які суттєво вплинули на ці процеси є суспільна нерівність лібералізація політики, демократизація соціального життя.

Майже ні одна країна світу не має змоги задовільнити всі потреби у медичних послугах. Програми державних гарантій, щодо надання медичних послуг мають різний обсяг залежності від країни часто в цих програмах немає чіткої фіксації з питань надання конкретних видів медичних послуг та забезпечення ліками. Про те всі розвинені країни у практичній площині намагаються забезпечувати рівний доступ всіх громадян до життєво важливих послуг ОЗ, також гарантовані пільги для соціально незахищених прошарків суспільства.

У небагатьох країнах на законодавчому рівні зафіксовано пріоритет державного страхування над приватним.

Приватне страхування використовується для покриття витрат на перебування в приватних лікарнях та отримання додаткових послуг, не охоплених державними гарантіями, а також на покриття обов'язкових соплатежів населення за субсидовані державою медичні послуги. Цей вид страхування дозволяє прискорити отримання медичних послуг та доступ до

послуг підвищеної якості. Держава, як правило, регулює соплатежі населення при оплаті медичних послуг, приймаючи спеціальні заходи щодо забезпечення їх доступності для вразливих категорій громадян.

Моделі ОЗ напряду залежать від типу організації медичної допомоги та форми власності надавачів послуг. У країнах де панують бюджетна та соціально – страхова моделі медична допомога знаходиться у сфері відання урядових установ на федеральному та регіональному рівні. У майже у всіх економічно успішних країнах питанням надання медичної допомоги переймаються установи різних форм власності це сприяє розвиткові конкурентної боротьби, та як результат зростанню якості надаваних медичної допомоги та послуг. Реалізація первинної медичної допомоги майже скрізь здійснюється приватними лікарями.

Протягом багатьох десятиліть є актуальною проблема територіальної несправедливості у доступі до медичного обслуговування, яку різні країни намагаються вирішити в різноманітний спосіб але нажалі поки, що замало позитивних результатів, тобто на сьогодні рівень медичного обслуговування у місті та рівень обслуговування у сільській місцевості має вражаючу різницю за всіма показниками.

Отже можемо констатувати, що на сьогодні нагромаджено великий міжнародний досвід запровадження реформ в сфері ОЗ. Сформовані на традиційній платформі форми управління ОЗ у певний період перестали відповідати вимогам часу. Багато років в світі широко застосовуються економічні моделі систем ОЗ, що в різні проміжки часу опинялися в кризових ситуаціях. Існуючі системи організації ОЗ та їх механізм фінансування не давали максимального ефекту у вирішенні головного питання – покращення та зміцнення стану здоров'я громадян.

Історичний досвід реформування ОЗ засвідчує, що розвиток проходить переважно за двома напрямками: посилення механізмів централізації на всіх рівнях та посилення пацієнта – центричної методики надання послуг та допомоги.

4. З'ясовано що особливості функціонування адміністративно–правового механізму державної політики сфери охорони здоров'я України що включають в себе розроблення нормативно – правових засад і правового механізму здійснення юридичних норм яке регулюють діяльність цієї сфери. Варто сказати, що нормативно – правова база та закони мають відповідати Основам та іншим законодавчим актам країни.

Правовідносини, що виникають у системі ОЗ за своїм змістом є дуже різними. Вони щільно поєднуються з нормами різних сфер права: трудового, адміністративного, цивільного та кримінального. Таку ситуацію засвідчують

особливості предмету та методу правової регуляції в ОЗ. Предметом актів цієї сфери є низка правових норм в сфері надання медичних послуг, лікарської допомоги, а також інших послуг пов'язаних з цією проблемою.

У чинному законодавстві з питань ОЗ необхідну та важливу роль в питаннях профілактики ОЗ населення відіграють норми трудового, сімейного, екологічного та інших сфер вітчизняного законодавства.

В системі діяльності адміністративно - правового механізму державної політики, щодо охорони здоров'я міститься низка компетенцій, що знаходиться у сфері повноважень КМУ. Серед низки компетенцій можемо виділити реалізацію та розробку системних механізмів, що спрямовані на стимулювання результативної в системі ОЗ. Також КМУ сприяє утворенню мережі установ та закладів ОЗ, займається підписанням міжурядових документів та координує міжнародну співпрацю у сфері ОЗ.

Важливим органом, що задіяний у механізмі адміністративно – правового регулювання в системі ОЗ є МОЗ. Це міністерство за своїм статусом є центральним органом виконавчої влади, що координується КМУ.

Сучасна нормативно – правова база у сфері ОЗ, щодо забезпечення прав людини на здоров'я в наш час в багатьох країнах недостатньо конкретизована, а інколи просто задекларована в основному законі. В той же час створення сприятливих умов для реалізації цього права є основою безпеки національного рівня країни.

Констатовано що зміст адміністративно – правового забезпечення ОЗ виявляється у впливі органів державної влади у законодавчих межах, із залученням нормотворчого механізму на відносини у сфері ОЗ за для захисту прав та свобод громадян.

5.Зроблено оцінку результативності розвитку механізмів державної політики у сфері охорони здоров'я України. яка показала що головною умовою реалізації на нашу думку є запровадження оптимального планування та використання ресурсного потенціалу. Оптимізація процесу планування та використання ресурсів у вітчизняній системі ОЗ можливо лише за умов точного прогнозування руху пацієнтів, від інтенсивності якого повністю залежить робота медичних закладів, матеріальні, фінансові та кадрові аспекти. Практичне запровадження представлених механізму дасть змогу розв'язати питання підвищення якості та доступності медичних послуг громадян через прорахунок потрібної кількості медичних працівників та ступеня їх завантаженості. Підготовка медичних кадрів їх професійний рівень та якість роботи напряму залежить від розвитку самої ОЗ.

Розв'язуючи питання державної політики механізму кадрового забезпечення сфери ОЗ, нами пропонується забезпечення високої якості

кадрового складу який буде вирішальним фактором запровадження ефективності та якості в системі надання медичних послуг та досягнення високого ступеня конкурентності послуг у окремих медичних закладах та у всій системі ОЗ в цілому.

Представлений механізм фінансової організації державної політики ОЗ дасть можливість підвищити обсяги фінансування ОЗ враховуючи можливості консолідованого бюджету та вдосконалити систему тарифів на медичні послуги з урахуванням обсягів та рівня надання медичних послуг. В той же час результати використання представленого фінансового механізму можуть бути досягнуті через оптимізацію цілей функцій і завдань системи ОЗ, що в свою чергу спричинить оптимізацію організаційно функціональної складової.

Отже для реалізації державної політики у сфері національної системи ОЗ доцільно запровадити представлені механізми, що забезпечать якість та ефективність послуг у сфері ОЗ, серед них ресурсний та фінансовий механізми.

АНОТАЦІЇ

Фаюк В. В. «Державна політика щодо розвитку системи охорони здоров'я населення України» - на правах рукопису.

Проведене дослідження щодо аналізу державної політики та механізмів її реалізації у сфері охорони здоров'я населення містить наступні висновки:

Важливе місце у системі національних координат розвитку країни займає ОЗ. оскільки головною ціннісною домінантою сучасного українського суспільства є такі одвічні цінності як життя і здоров'я людини, то проблеми та особливості ОЗ є на сьогодні актуальними та затребуваними як в теоретичному так і в практичному розрізі.

В умовах змін СОЗ варто розглядати в першу чергу як систему національну, виходячи з умов об'єктивного стану речей та етапу розвитку на якому за певних умов виникає можливість запровадження ринкових відносин в умовах ринку медичних послуг який знаходиться на стадії становлення.

Державне регулювання відносин у суспільстві реалізується через запровадження відповідних нормативно – правових актів виходячи з цього можемо констатувати, що воно виступає як державно – правове. Вплив на суспільні відносини в державі має певні особливості, це не стосується правових відносин, але в той же час вони спираються в своїй діяльності на організаційні кадрові та фінансові засоби регулювання.

Вітчизняне законодавство немає єдиного механізму державної політики, щодо ринкових та економічних відносин, а лише спирається на деякі нормативно – правові методи та засоби які використовуються державою як регулятором, зокрема це ліцензування, методика встановлення тарифів та спеціального режиму діяльності.

Серед низки важливих інструментів, що забезпечують реалізацію державної політики сьогодні виступає атестація медичних працівників. Цей інструмент є головним в процесі реалізації реформи у сфері ОЗ за для досягнення високих показників у наданні медичних послуг громадянам.

Констатуємо, що нині діюча система, щодо атестації медичного персоналу має низку недоліків, як результат низька кваліфікація останніх.

Виходячи з вищезазначеного можемо зробити висновок, що запровадження такого інструменту як атестація в ринкових умовах дозволить зберегти соціальну справедливість та доступ до благ ліквідувавши при цьому дисбаланс інформації на ринку медичних послуг.

Необхідною складовою діяльності механізму регулювання системи ОЗ на сучасному етапі його розвитку є розробка ефективного правового поля. Принагідно зауважимо, що основною особливістю правового механізму є його зв'язок з конкретною метою, це допускає організовану сукупність та взаємозв'язок, які здатні додержуватись норми закону під час реалізації суб'єктами існуючих інтересів.

Моделі ОЗ напряму залежать від типу організації медичної допомоги та форми власності надавачів послуг. У країнах де панують бюджетна та соціально – страхова моделі медична допомога знаходиться у сфері відання урядових установ на федеральному та регіональному рівні. У майже у всіх економічно успішних країнах питанням надання медичної допомоги переймаються установи різних форм власності це сприяє розвитку конкурентної боротьби, та як результат зростанню якості надаваних медичної допомоги та послуг. Реалізація первинної медичної допомоги майже скрізь здійснюється приватними лікарями.

Важливим органом, що задіяний у механізмі адміністративно – правового регулювання в системі ОЗ є МОЗ. Це міністерство за своїм статусом є центральним органом виконавчої влади, що координується КМУ.

Сучасна нормативно – правова база у сфері ОЗ, щодо забезпечення прав людини на здоров'я в наш час в багатьох країнах недостатньо конкретизована, а інколи просто задекларована в основному законі. В той же час створення сприятливих умов для реалізації цього права є основою безпеки національного рівня країни.

Констатовано що зміст адміністративно – правового забезпечення ОЗ виявляється у впливі органів державної влади у законодавчих межах, із залученням нормотворчого механізму на відносини у сфері ОЗ за для захисту прав та свобод громадян.

Зроблено оцінку результативності розвитку механізмів державної політики у сфері охорони здоров'я України, яка показала що головною умовою реалізації на нашу думку є запровадження оптимального планування та використання ресурсного потенціалу. Оптимізація процесу планування та використання ресурсів у вітчизняній системі ОЗ можливо лише за умов точного прогнозування руху пацієнтів, від інтенсивності якого повністю залежить робота медичних закладів, матеріальні, фінансові та кадрові аспекти. Практичне запровадження представлених механізму дасть змогу розв'язати питання підвищення якості та доступності медичних послуг громадян через прорахунок потрібної кількості медичних працівників та ступеня їх завантаженості. Підготовка медичних кадрів їх професійний рівень та якість роботи напряду залежить від розвитку самої ОЗ.

Ключові слова: державна політика, охорона здоров'я, МОЗ, механізми державної політики, медичні послуги.

Summary

Fayuk V. V. «State policy on the development of the health care system of the population of Ukraine» - on the rights of the manuscript.

The study on the analysis of public policy and mechanisms for its implementation in the field of public health contains the following conclusions:

An important place in the system of national coordinates of the country's development is occupied by health. Since the main value dominant of modern Ukrainian society are such eternal values as human life and health, the problems and features of health are relevant and in demand today in both theoretical and practical terms.

In the conditions of changes, POPs should be considered primarily as a national system, based on the conditions of the objective state of affairs and the stage of development at which under certain conditions there is a possibility of market relations in the emerging market of medical services.

State regulation of relations in society is realized through the introduction of relevant regulations - based on this we can state that it acts as a state - legal. Influence on public relations in the state has certain features, this does not apply to

legal relations, but at the same time they are based in their activities on organizational, personnel and financial means of regulation.

Domestic legislation does not have a single mechanism of state policy on market and economic relations, but only relies on some legal methods and tools used by the state as a regulator, including licensing, methods of setting tariffs and special regime.

Among a number of important tools that ensure the implementation of public policy today is the certification of health professionals. This tool is key in the process of implementing health care reform to achieve high performance in the provision of health services to citizens.

We state that the current system for the certification of medical staff has a number of shortcomings, as a result of low qualification of the latter.

Based on the above, we can conclude that the introduction of such a tool as certification in market conditions will preserve social justice and access to benefits while eliminating the imbalance of information in the market of medical services.

A necessary component of the mechanism of regulation of the health care system at the present stage of its development is the development of an effective legal framework. It should be noted that the main feature of the legal mechanism is its connection with a specific purpose, it allows an organized set and relationship that are able to comply with the law in the implementation of the existing interests of the subjects.

Healthcare models directly depend on the type of health care organization and the form of ownership of service providers. In countries where budget and social insurance models prevail, health care is in the hands of government agencies at the federal and regional levels. In almost all economically successful countries, the provision of medical care is taken up by institutions of various forms of ownership, which contributes to the development of competition and, as a result, to the growth of the quality of medical care and services provided. Primary care is provided almost everywhere by private doctors.

The Ministry of Health is an important body involved in the mechanism of administrative and legal regulation in the health care system. This ministry is by its status a central executive body coordinated by the Cabinet of Ministers.

The current regulatory framework in the field of health, to ensure human rights to health in our country in many countries is not sufficiently specified, and sometimes simply declared in the basic law. At the same time, the creation of favorable conditions for the exercise of this right is the basis of national security.

It is stated that the content of administrative and legal support of health care is manifested in the influence of public authorities within the legislative framework, with the involvement of the rule - making mechanism on relations in

the field of health care for the protection of rights and freedoms of citizens.

An assessment of the effectiveness of the development of state policy mechanisms in the field of health care in Ukraine. which showed that the main condition for implementation in our opinion is the introduction of optimal planning and use of resource potential. Optimization of the process of planning and use of resources in the domestic health care system is possible only with accurate forecasting of the movement of patients, the intensity of which depends entirely on the work of medical institutions, material, financial and personnel aspects. The practical implementation of the presented mechanism will allow to solve the problem of improving the quality and accessibility of medical services of citizens by calculating the required number of medical workers and the degree of their workload. Training of medical personnel, their professional level and quality of work directly depends on the development of the health care system.

Key words: state policy, health care, Ministry of Health, mechanisms of state policy, medical services.